

Ljubljana, 11. oktober 2023

Izjava za javnost

AFERA JAVNI RAZPIS JE DOKAZ, DA SISTEM VAROVALK NA JAVNIH RAZPISIH DELUJE

Javni razpisi so tako doma kot v tujini osnovni mehanizem razdeljevanja javnega denarja. Ker pa razpise izvajajo ljudje, ta sistem, enako kot vsi drugi, ni popolnoma imun na zlorabe. V izogib zlorabam sistem javnih razpisov pozna več varovalk in kontrolnih točk, ki so tokrat delovale. Do razkritja je namreč prišlo zaradi javne objave razpisnih rezultatov in sklepov, kar je, na pobudo CNVOS, od leta 2015 namreč zahtevano z Zakonom o dostopu do informacij javnega značaja. Razkrite nenavadnosti in sumi so zato najboljši dokaz delujočega sistema.

Po odstopu ministrice za javno upravo se je afera z javnim razpisom pričakovano prenesla na nevladne organizacije in sistem javnih razpisov, kar je zamajalo javno zaupanje. To je razbrati iz dnevnih objav o tem, kako sistem ne deluje in kako nam nevladniki prodajajo meglo.

Financiranje nevladnih organizacij

Država sme seveda financirati samo projekte, ki koristijo ljudem in družbi. Medtem ko gospodarske družbe gradijo državne mostove, nevladniki med drugim denimo skrbijo, da so državljani v dobri kondiciji, kar posledično tudi niža stroške na področju javnega zdravstva. Investicije države v storitve nevladnih organizacij (te segajo od športa, sociale, kulture in drugih področij, ki skrbijo za dobro počutje in izobraževanje državljanov, za ranljive skupine in drugo podporo državnim in lokalnim programom) trenutno letno dosegajo 500 milijonov evrov. Da to vsoto postavimo v kontekst, letni obseg sodelovanja med gospodarstvom in državo presega 10 milijard evrov. In v primerjavi z drugimi državami mi nismo nobena posebnost - na primer, v Veliki Britaniji znaša letni obseg sodelovanja med NVO in državo 15 milijard funtov (to je približno 17 milijard evrov).

Javni razpisi in varovalke

Javni razpisi so torej osnovni mehanizem javnega financiranja storitev, ki jih v imenu države prebivalcem nudijo nevladne organizacije. Za javne razpise, naročila in pozive, na katerih lahko kandidirajo nevladne organizacije, veljajo popolnoma enaka pravila kot na razpisih in pozivih za občine, javne zavode ali podjetja. Sistem in pravila so enaka za vse in so tako rekoč identična pravilom, ki jih poznajo druge države in Evropske unija. Direktno financiranje, se pravi brez razpisov, na katerih lahko pod istimi pogoji kandidirajo vsi, v principu v Sloveniji ni možno.

Ministrstva in drugi državni organi na letni ravni v povprečju objavijo okoli sto razpisov namenjenih nevladnim organizacijam. Medtem ko jih je bilo lani okoli 100, je bilo letos objavljenih že 83.

Pravila za izvedbo javnih razpisov so jasna:

1. Prispele vloge obvezno ocenjuje komisija, ki šteje tri ali več članov.
2. Člani komisije morajo imeti ustrezno strokovno izobrazbo in izkušnje s področja, za katerega se sredstva dodeljujejo, saj to omogoča strokovno presojo vlog.
3. Člani komisije z vlagatelji ne smejo biti interesno povezani v smislu poslovne povezanosti, sorodstvenega razmerja (v ravni vrsti ali v stranski vrsti do vštetega četrtega kolena), v zakonski zvezi ali v svaštvu do vštetega drugega kolena, četudi je zakonska zveza že prenehala ali v izvenzakonski skupnosti.
5. Minister, državni sekretar, druga pooblaščenca oseba za odločanje v okviru razpisa in člani komisij morajo biti pozorni na vsako nasprotje interesov. Izogniti so se dolžni vsem situacijam, kjer lahko njihov zasebni interes vpliva ali ustvarja videz, da vpliva na nepristransko in objektivno opravljanje njihovih javnih nalog. Zasebni interes pri tem pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist te osebe, za njene družinske člane in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imela ta oseba ali njen družinski član osebne, poslovne ali politične stike.
6. Če na primer član komisije ugotovi obstoj okoliščin, ki bi lahko vplivale ali ustvarile videz, da vplivajo na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih javnih nalog, se mora takoj izločiti iz vseh aktivnosti v zvezi z razpisom in o tem takoj obvestiti predsedujočega komisiji. V primeru, da gre za predsednika komisije, mora ta o obstoju okoliščin nasprotja interesov obvestiti preostale člane.
7. Če na primer minister ugotovi obstoj okoliščin, ki bi lahko vplivale ali ustvarile videz, da vplivajo na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih javnih nalog, se mora takoj izločiti iz vseh aktivnosti v zvezi z razpisom in o tem takoj obvestiti predsednika vlade. Ta pa je dolžan odločiti, ali se minister izloči ali lahko še naprej sodeluje pri zadevi.
8. Komisija mora o svojem delu pisati zapisnik.
9. Javni razpis mora biti objavljen v uradnem glasilu in celotna razpisna dokumentacija mora biti ves čas dostopna. V primeru sprememb pravil, besedila razpisa, morajo biti te spremembe jasno označene in javno objavljene.
10. Javno in vnaprej morajo biti objavljeni vsi pogoji, ki jih morajo vlagatelji izpolnjevati.
11. Javno in vnaprej morajo biti objavljena vsa merila oziroma kriteriji, s pomočjo katerih se med tistimi, ki izpolnjujejo pogoje, izberejo prejemniki sredstev.
12. Po izdaji sklepov o izbiri prejemnikov sredstev se na spletni strani razpisovalca javno objavi prejemnike in višino prejetih sredstev.

13. Razdeljevanje javnih sredstev prek javnih razpisov preverja služba za notranjo revizijo posameznega ministrstva oziroma skupna služba za notranjo revizijo., nadzor nad porabo sredstev vrši tudi Urad za nadzor proračuna, medtem ko pravilnost ministrstev pri pripravi in izvedbi javnih razpisov preverja Računsko sodišče.

Treba se je zavedati, da noben sistem ni popolnoma odporen na zlorabe, saj je kot povsod drug prisoten človeški faktor. Prav zato so v sistemih ključnega pomena kontrolne in nadzorne točke, tako notranje kot zunanje. Teorija in praksa sta si enotni, da je najbolj učinkovit sistem več različnih varovalk.

Sporen razpis ministrstva za javno upravo

Na predmetnem razpisu so bile nenavadnosti in sumi razkriti zaradi varovalke, ki predvideva javne objave rezultatov in sklepov. Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (ZDIJZ) jih zahteva od leta 2015, ko je bil dopolnjen prav na pobudo in z amandmajem CNVOS. Javno objavo rezultatov in druge dokumentacije smo namreč uspešno zagovarjali in zahtevali kot dodatno varovalko v sistemu javnih razpisov.

Afera dokazuje, da sistem s postavljenimi varovalkami deluje. Četudi so notranje varovalke na ministrstvu morda odpovedale, je bila nepravilnost razkrita zaradi zunanje varovalke – zahtevane javne objave vseh sprememb in rezultatov razpisa.

Pri vsakem sistemu je seveda prostor za izboljšave. (Primer dodatnih varovalk bi lahko bil obvezen žreb pri dodeljevanju vlog.) Slovenski sistem javnih razpisov in njegovi kontrolni mehanizmi so vseeno že sedaj popolnoma primerljivi z razpisi v drugih državah ali na evropski ravni. Razkritja nepravilnosti pa nudijo najbolj zgovoren dokaz o tem, da sistem varovalk deluje.

Zato ponavljamo poudarke izpred enega tedna: problem niso nevladne organizacije ali javni razpisi. Problem je sum korupcije.

Dodatni priloženi materiali:

- seznam 300 največjih prejemnikov javnih sredstev med NVO v 2022, z navedbo, koliko sredstev so prejele in za katere aktivnosti;
- seznam državnih javnih razpisov za NVO 2022-23;
- naša pretekla pojasnila, kakšnemu nadzoru vse je podvrženo poslovanje nevladnih organizacij:
<https://www.cnvos.si/novice/2290/v-delovem-prispevku-karla-lipnika-kdo-nadzira-nevladne%20organizacije-kar-mrgoli-netocnih-trditev/>
- Priročnik o izvedbi javnih razpisov za nevladne organizacije: https://s3.fr-par.scw.cloud/djnd/cnvos/filer_public/9e/db/9edb56ef-fa65-47de-acf0-639abee535b1/javni_razpisi_za_nevladne_organizacije.pdf
- ključne zakonske določbe glede postopkov javnih razpisov.